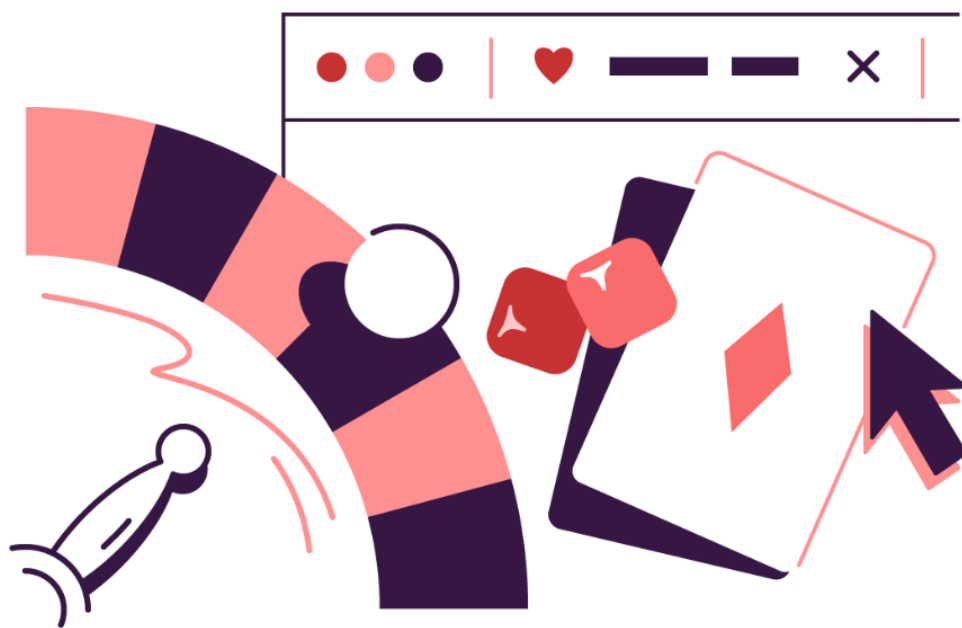

Tilsynsrapport – tiltak etter hvitvaskingsloven - Spilleriet AS

Sammendrag tilsynsrapport

Rapportnummer	1
Vår saksreferanse	21/05353
Dokumenttilsyn	
Virksomhet	Spilleriet AS – organisasjonsnummer (980 686 531)
Revisjonsområde	Kartlegging av innførte tiltak etter krav i hvitvaskingsloven
Saksbehandler	Liv Røthe – seniorrådgiver Frank Hoff Hana – seniorrådgiver jurist

Rapportens innhold:

Tilsynsrapport 1 – 2022 beskriver resultat etter revisjon av krav til tiltak etter hvitvaskingsloven hos Spilleriet AS.

Hovedkonklusjoner:

Lotteritilsynet har kontrollert hvordan Spilleriet AS følger opp de krav til tiltak som kommer frem av hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift, jf. HvvI. § 4 (2) bokstav g.

Spilleriet AS, heretter Spilleriet, har oversendt dokumentasjon på en ryddig og strukturert måte og i samsvar med det som vi har bedt om. Spilleriet har utpekt en hvitvaskingsansvarlig og har levert en grundig risikovurdering godkjent av styret. Med bakgrunn i denne er det utarbeidet en fellesrutine som fanger opp områdene som kreves etter hvitvaskingsloven. Spilleriet har dokumentert ansvar og opplæringsmateriell på en god måte.

Førde, 8. april 2022

Seniorrådgiver Liv Røthe

Seniorrådgiver Frank Hoff Hana

Innhold

1. Bakgrunn for tilsyn.....	4
2. Metode.....	5
3. Resultat.....	6
3.1 Risikovurderinger.....	6
3.1.1 Lotteritilsynets vurdering	7
3.2 Krav til rutiner.....	7
3.2.1 Lotteritilsynets vurdering	8
3.3. Opplæring.....	8
3.3.1 Lotteritilsynets vurdering	9
3.4 Kundetiltak og løpende oppfølging	9
3.4.1 Lotteritilsynets vurdering	10
3.5 Undersøkelse og rapportering til Økokrim.....	10
3.5.1 Lotteritilsynets vurdering	11
4. Oppsummering av resultat.....	11
4.1 Avvik	11
4.2 Merknader	11

1. Bakgrunn for tilsyn

Bingoentreprenører ble høsten 2018 omfattet av hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift, jf. hvvl. § 4 (2) bokstav g. Dette innebærer at bingoentreprenører må ha gode systemer for å sikre at lovens krav følges opp på en god måte. Lotteritilsynet er tillagt oppgaven med å føre tilsyn med dette regelverket, jf. hvvl. § 43, annet ledd, bokstav c.

Hovedmålet med dette tilsynet er å få en oversikt over hvordan bingobransjen som bransje har implementert hvitvaskingsregelverket. Lotteritilsynet har på bakgrunn av dette gjennomført dokumenttilsyn rettet mot noen utvalgte bingoentreprenører, herunder Bingoentreprenøren.

Siden innholdet i kravene lovens må vurderes opp mot den aktuelle risikoen i bransjen, har det vært særlig viktig i dette tilsynet å få kartlagt hvordan bransjen har risikovurdert egen virksomhet og spesielt om denne på en god måte er knyttet opp mot det risikobilde i den overordnede risikovurderingen av spillmarkedet.

Videre er målet med tilsynet å få en oversikt over hvordan bransjen har implementert sentrale krav i hvitvaskingsloven;

- Risikovurdering og rutiner (hvvl. kap. 3)
- Kundetiltak og løpende oppfølging (hvvl. kap. 4)
- Undersøkelse og rapportering (hvvl. kap. 5)
- Internkontroll og revisjon (hvvl. § 35)

Denne kunnskapen vil være et viktig bidrag inn i vårt arbeid med å utarbeide en veileder særlig tilpasset spillbransjen. En slik veileder vil både gjøre det lettere for bransjen å bruke ressursene riktig og ikke minst tydeliggjøre hvilke forventninger Lotteritilsynet har til aktørene ved fremtidige tilsyn hvor etterlevelsen av kravene vil være mer fremtredende.

Siden tilsynet denne gang primært er gjennomført for å skaffe kunnskap om implementering av hvitvaskingsregelverket i bransjen som sådan, vil kun klare avvik danne grunnlag for pålegg om retting.

2. Metode

Det er valgt en overordnet tilnærming for tilsynet hvor vi legger vekt på å kartlegge hvordan tilsynsobjektene har innrettet seg etter kravene i hvitvaskingsloven. En slik kartlegging vil gi oss kunnskap om risiko for hvitvasking innenfor bingo, samtidig som vi gjennomfører tilsyn på et overordnet nivå. Det betyr at vi opparbeider oss kunnskap om teoretisk risiko for hvitvasking og terrorfinansiering samtidig som vi avdekker om noen ikke har tiltak slik loven krever.

Basert på tidligere tilsyn etter bingoforskriften valgte Lotteritilsynet høsten 2021 ut fem bingoentreprenører som tilsynsobjekt. Bingoentreprenør Spilleriet (980 686 531) er blant entreprenørene som ble valgt ut som tilsynsobjekt.

Lotteritilsynet sendte varsel om tilsyn til Spilleriet 8. oktober 2021 hvor vi bad om å få oversendt dokumentasjon innen 21. oktober 2021. Lotteritilsynet mottok dokumentasjon fra Spilleriet innen fristen. Det er ikke bedt om ytterligere dokumentasjon og våre vurderinger er gjort på det som er innsendt innen fristen.

Vi gjennomfører denne gangen et kartleggingstilsyn. Det betyr at vi gir individuelle tilbakemeldinger til de utvalgte tilsynsobjektene basert på innførte tiltak, men at nivået på tilbakemeldingene er tilpasset et overordnet nivå i samsvar med metoden.

Metoden gir oss et godt grunnlag for å utøve vår veiledningsplikt overfor bingoentreprenørene og gir oss noe tid til å kartlegge den reelle risikoen i tilknytning til bingovirksomheten.

Metoden åpner for et mer dialogbasert tilsyn med bingoentreprenørene der vi kommer med anbefalinger til forsterking eller justering av innførte tiltak. Lotteritilsynet understreker likevel at dersom det er åpenbare brudd på lovkrav vil det blir varslet pålegg om retting i samsvar med forvaltningsloven.

Basert på tidligere tilsyn etter bingoforskriften valgte Lotteritilsynet høsten 2021 ut fem bingoentreprenører som tilsynsobjekt. Bingoentreprenør Spilleriet (980 686 531) er blant entreprenørene som ble valgt ut som tilsynsobjekt.

Ved avvik vil Lotteritilsynet legge fram revisjonsbevis. Lotteritilsynet vil også be om en oppfølgingsplan som beskriver hvilke tiltak Spilleriet vil iverksette for å utbedre avvikene.

Ved merknader forventer Lotteritilsynet at de påpekte forholdene håndteres slik at de ikke senere utvikler seg til avvik. Ved merknad ber Lotteritilsynet også om tilbakemelding på hvordan Spilleriet vil følge opp Lotteritilsynets anbefaling.

3. Resultat

Spilleriet har oversendt dokumentasjonen på en ryddig og strukturert måte og alle dokumenter er tydelig merket med referanse til dokumentene. Som rapporteringspliktig etter hvitvaskingsloven, er det blant annet lovfestede krav om at dere skal ha en virksomhetsrettet risikovurdering, og at dere skal gjøre nærmere undersøkelser knyttet til mistenkelige forhold. Spilleriet har innsendt dokumentasjonskrav slik det ble bedt om i varselet.

Styret i Spilleriet har utpekt en hvitvaskingsansvarlig i ledelsen til Spilleriet. Det er lagt ved funksjonsbeskrivelse for hvitvaskingsansvarlig. I opplæringsmateriell og i rutinene er navn og kontaktinformasjon oppgitt. Kontrolloppgaver blir delegert fra hvitvaskingsansvarlig til avdelingsleder på hvert sted.

3.1 Risikovurderinger

For at en bingoentreprenør skal kunne vurdere risikoen for å bli misbrukt som ledd i hvitvasking, må risikoen konkretiseres basert på foretakets egen virksomhet. Dette innebærer at konkretisering av risikoen vil kunne være enklere for mindre bingoentreprenører enn for større bingoentreprenører med flere bingohaller og bredere kundespekter. Selv om risikoen kan oppleves som liten, må det gjøres reelle vurderinger av risikoen knyttet til egen virksomhet, og dette må dokumenteres.

Spilleriet har lagt ved risikoanalyse som er behandlet og godkjent av styret i oktober 2021. Endringslogg viser at Spilleriet har oppdatert risikoanalysen tre ganger siden januar 2020.

I innledningen redegjør Spilleriet at de forstår hvorfor og hvordan de er omfattet av krav i hvitvaskingsloven.

Spilleriet redegjør for forståelsen av hva hvitvasking og terrorfinansiering er og hvordan Spilleriet kan brukes til å hvitvaske penger. Det er gitt gode eksempler på metoder som kan brukes for å tilsløre midlenes opprinnelse i spillvirksomheten til bingoentreprenøren. Videre er det forklart hvor sårbar og utsatt entreprenøren er for å bli utnyttet.

Spilleriet viser også til Lotteritilsynets risikovurdering av pengespill fra februar 2019 som er ment som et underlag for bingoentreprenørenes egen vurdering av pengespilltilbudet.

Risikoanalysen presenterer videre en detaljert og systematisk oversikt over teoretiske trusler for Spilleriets spilltilbud herunder bingospill på hovedspill og sidespill før risikoreduserende tiltak er i satt i verk.

Spilleriet har lagt ved risikovurderinger for tre haller som alle er vurdert med moderat risiko. De gjør en egen vurdering av geografisk risiko for hver enkelt bingo hall hvor kundegruppe og sikkerheten i lokalet er vurdert. Dokumentasjonen viser at Spilleriet differensierer kundegruppene i spillere som spiller hovedspill med lav risiko og de som spiller terminalspill med moderat risiko. I den ene hallen viser de til store utfordringer med deler av kundegruppen og har satt høy risiko på kundegruppen. Som følge av dette, er det i denne hallen innført særskilte tiltak som gir en totalvurdering med moderat risiko.

3.1.1 Lotteritilsynets vurdering

Spilleriet har utarbeidet en grundig risikovurdering som er godkjent av styret senest oktober 2021. Risikovurderingen er etter Lotteritilsynets vurdering logisk bygget opp og beskriver de ulike risikoområdene (produkter/kunder/geografi) på en god måte.

Lotteritilsynet vil særlig trekke frem risikovurderingens utfyllende beskrivelse av både risikoøkende og risikodempende faktorer, som vil bidra til å kunne finne riktige tiltak for å begrense risiko, men også sikre at faktorer som allerede avdemper risikoen kan forsterkes/videreføres. Risikovurderingen bygger på Lotteritilsynets risikovurdering av entreprenørens spillprodukter.

Lotteritilsynet vil videre trekke frem som positivt at Spilleriet har økt beredskap og vakthold i en hall som følge av mistanke om at kriminelle besøker hallen. Basert på innhentet informasjon blant annet fra politiet er det innført ekstra vakthold og beredskap i bingo hallen.

Lotteritilsynet ber Spilleriet merke seg at det finnes en oppdatert risikovurdering av pengespillene i Norge på vår hjemmeside og at dere oppdaterer henvisningen i risikodokumentet med siste versjon

3.2 Krav til rutiner

Det er helt nødvendig å ha fastsatt rutiner for å sikre etterlevelse av hvitvaskingsloven, og dette er derfor også lovfestet som et krav. Rutinene må være basert på selskapets risikovurdering, slik at de er tilpasset virksomheten hos den enkelte bingoentreprenør. Rutinene skal være fastsatt av foretakets ledelse og det skal utpekes en hvitvaskingsansvarlig som skal følge opp disse.

Spilleriet har samlet alle rutinene knyttet til hvitvaskingsområdet i et dokument med påfølgende vedlegg. Rutinedokumentet er grundig og detaljert, og vedleggene inneholder:

- Funksjonsbeskrivelse for hvitvaskingsansvarlig, vedlegg 1.
- Retningslinjer for overvåking av transaksjonsgrensen for kundeetablering, vedlegg 2.
- Nærmere om geografisk risiko, vedlegg 3.
- Nærmere om definisjon av PEP, vedlegg 4.

3.2.1 Lotteritilsynets vurdering

Fellesrutinen til Bingoentreprenøren AS fanger opp alle de sentrale områdene som kreves etter hvitvaskingsloven og har etter Lotteritilsynets vurdering en oversiktlig og logisk oppbygging.

Lotteritilsynet vil spesielt trekk frem at dokumentasjonskrav er tatt ut i et egne vedlegg. Et slikt skille mellom hva som skal gjøres ved f.eks. en kundekontroll, og hvordan dette skal dokumenteres gir etter vår oppfatning et lettere tilgjengelig rutineverk enn om dokumentasjonskravene hadde vært lagt inn i selve rutinen.

3.3. Opplæring

Kravet til opplæring skal sikre at alle ansatte er i stand til å gjenkjenne forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering. For å sikre at det blir gitt relevant og tilstrekkelig opplæring, og at opplæringen blir vedlikeholdt, må ledelsen hos bingoentreprenørene vurdere hvordan dette kravet skal ivaretas i egen virksomhet og nedfelle dette i en rutine. Denne rutinen må konkretiseres i en opplæringsplan for en kommende periode, for eksempel et år. Planen må vise hvem som skal ha opplæring, i hva og når. De som skal ha opplæring må gis tid og anledning til å gjennomføre denne på en måte som gjør at de faktisk tilegner seg kunnskapen.

Ansatte som utfører arbeidet i bingohallene må ha kunnskap om hvordan hvitvasking og terrorfinansiering skjer, slik at de er i stand til å ha oppmerksomhet mot slike forhold i utførelsen av sitt arbeid. De må kjenne til de interne rutinene for hvordan de skal håndtere situasjoner der det kan være usikkerhet knyttet til et forhold de ser. De må vite hvem de skal kontakte for å diskutere den konkrete situasjonen, herunder om det skal iverksettes nærmere undersøkelser og hvordan. De må også vite når de skal kontakte den som er utpekt som hvitvaskingsansvarlig, for eventuell rapportering til Økokrim. Dette må nedfelles i egen rutine, og opplæringen må dekke denne rutinen og øvrige rutiner som skal sikre etterlevelsen av pliktene i hvitvaskingsloven.

I funksjonsbeskrivelsen til hvitvaskingsansvarlig går det frem at han har ansvaret for at opplæring av ansatte gjennomføres. Opplæringen består i gjennomgang av hvitvaskingsrutine inkludert risikovurdering og gjennomgang av skjema og øvrige instruksjoner knyttet til hvitvaskingsområdet. En oppsummering med hovedpunktene i opplæringsplanen er vedlagt i en egen presentasjon. Det er vedlagt signert dokumentasjon på at ansatte på innsendingspunktet har forstått og lest risikovurderingen og hvitvaskingsrutinene.

3.3.1 Lotteritilsynets vurdering

Spilleriet har dokumentert ansvar og opplæringsmateriell på en god måte. Lotteritilsynet har mottatt dokumentasjon på gjennomført opplæring av ansatte på tidspunktet for innsending til oss.

Lotteritilsynet anbefaler at Spilleriet har et bevisst forhold til opplæring av ansatte i en opplæringsplan. En opplæringsplan viser behovet for kunnskap i ulike roller, tidspunkt og metode som blir benyttet.

3.4 Kundetiltak og løpende oppfølging

Formålet med å gjennomføre kundetiltak er at rapporteringspliktige skal kjenne sine kunder. Når en kjenner identiteten til kunden og kundeforholdets formål, kan en iverksette risikobaserte tiltak for å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering.

Kundetiltak skal gjennomføres ved etablering av kundeforhold, ved transaksjoner over 16 000 kroner eller ved mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering.

Hvitvaskingsloven setter opp blant annet opp krav til at den rapporteringspliktige kartlegger kundens identitet, kundeforholdets eller transaksjonens formål og tilsiktede art og om kunden er en politisk eksponert person (PEP).

Hvitvaskingsloven stiller krav til løpende oppfølging av kundeforholdet.

Rapporteringspliktige skal oppdatere kundeopplysninger og annen relevant dokumentasjon, samt overvåke kundeforholdet, herunder transaksjonsmønstre. Den rapporteringspliktige skal løpende følge med på kundenes aktivitet og påse at de kjenner kunden tilstrekkelig til å gjennomføre nødvendige kundetiltak og vurderinger for å kunne håndtere risikoen som den enkelte kunde innebærer. Formålet med oppfølgingen er å oppdage avvikende eller endret adferd fra kunden.

Spilleriet beskriver kundetiltak i sin hvitvaskingsrutine punkt 1-3. Her beskrives hvordan entreprenøren håndterer uregistrert spill og hva de skal gjøre når transaksjonen når NOK 16 000 og krav til registrert spill nås. Videre går det frem hvordan prosess for kundetiltak gjennomføres og dokumenteres. Rutinen inneholder

både normale og forsterkede kundetiltak. Til slutt beskrives situasjoner hvor kunder skal avvises.

Vi har også mottatt utfylte kunderegistreringsskjema for fem ulike haller, og en rapport som viser oversikt over et kunderegister. Spilleriet har levert dokumentasjon for omfanget av kontantbeholdning i bingohallene og forklart hvordan de håndterer kontanter ved innskudd og utbetaling for fem ulike bingohaller.

Spilleriet har beskrevet hvordan de skal registrere om kunden er PEP. Dersom kunden svarer ja skal hvitvaskingsansvarlig iverksette forsterkede kundetiltak. Det går ikke frem av dokumentasjon at det er registrert noen som har status som PEP.

3.4.1 Lotteritilsynets vurdering

Etter Lotteritilsynets vurdering har Spilleriet bygget opp et godt system for kundetiltak og løpende oppfølging. Både et rutineverk som er konkret tilpasset virksomhet og de faste malene som er utarbeidet, vil bidra til en ensrettede kundetiltak og løpende oppfølging av kundene.

3.5 Undersøkelse og rapportering til Økokrim

Rapporteringspliktige som avdekker forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering, skal foreta nærmere undersøkelser. Terskelen for undersøkelser er lav, og enhver indikasjon kan i utgangspunktet være tilstrekkelig. Undersøkelser skal alltid gjennomføres dersom det avdekkes forhold som avviker fra den rapporteringspliktiges kjennskap til kunden og kundeforholdets formål og tilsiktede art, jf. hvitvaskingsloven § 25.

Rapporteringsplikten inntreffer dersom undersøkelser av et eller flere mistenkelige forhold ikke blir avkreftet. Mistankegrunnlaget er lavt, og det kreves ikke sannsynlighetsovervekt for at det foreligger noe mistenkelig før rapporteringsplikten inntreffer. Hvitvaskingsansvarlig er ansvarlig for å oversende opplysninger som nevnt i hvitvaskingsloven § 26 til Økokrim, jf. hvitvaskingsforskriften § 5-1.

Spilleriet har i sine rutiner forklart hva de skal gjøre dersom det avdekkes forhold som kan indikere forsøk på misbruk av entreprenørens systemer eller at pengene stammer fra utbytte etter straffbar handling. I rutinen er det gitt eksempler på forhold som gir grunnlag for å undersøke nærmere.

Rutinen forklarer hvordan plikten til å undersøke en transaksjon skal etterleves og hvilke undersøkelser som skal gjøres. Det er klargjort hvordan melding til økokrim skal oversendes.

Spilleriet har dokumentert tre forsterkede kundetiltak basert på spørsmål om midlenes opprinnelse hvor alle tre ble kontrollert internt og mistanke ble avkreftet. Det er ikke rapportert mistenkelige forhold til Økokrim fra Spilleriet.

3.5.1 Lotteritilsynets vurdering

Spilleriet har sendt utfyllende dokumentasjon av rutiner og eksempler på undersøkelser som er gjort basert på spørsmål om midlenes opprinnelse. Det er ikke rapportert mistenkelige forhold til Økokrim.

Lotteritilsynet har en generell tilbakemelding på at terskelen for å rapportere til Økokrim skal være lav og vi anbefaler at dere tar en gjennomgang av egen praksis knyttet til faktorer som utløser rapportering til Økokrim.

4. Oppsummering av resultat

Spilleriet har fått på plass et godt system for å sikre at selskapet overholder reglene i hvitvaskingsloven og at de har tiltak som bidrar til redusert risiko for å bli misbrukt til hvitvasking og terrorfinansiering.

Vi ønsker at dere gir oss tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp merknader innen 1. juni 2022.

4.1 Avvik

Det er ikke funnet avvik

4.2 Merknader

Lotteritilsynet har under revisjonen kartlagt følgende tre forbedringsområder (merknader).

Merknad 1

Lotteritilsynet ber Spilleriet om å henvise til oppdatert risikovurdering av pengespillene i Norge i sine interne dokumenter, punkt 3.1.

Merknad 2

Lotteritilsynet anbefaler at Spilleriet har et bevisst forhold til opplæring av ansatte i en opplæringsplan. En opplæringsplan viser behovet for kunnskap i ulike roller, tidspunkt og metode som blir benyttet, punkt 3,3.

Merknad 3

Lotteritilsynet anbefaler at Spilleriet vurderer om terskelen for å rapportere til Økokrim er for høy. Vurderingen bør være knyttet til ulike faktorer som utløser rapportering til Økokrim, punkt 3.5.